

A HÁROM HOLLÓ

Szeretném, ha az első Ady-életrajz írója nem azok közül kerülne, akik egyszer-mászor éjszakáztak Adyval a Három Hollóban. Viszont megkövetelem tőle, hogy e Magyar Pimodan előtte ismert legyen. Majdnem lehetetlent kívánok tehát. A Három Holló ismerői Adynak is ismerői voltak, s a vele éjszakázáshoz sokkal több nem is kellett.

A Nyugat Ady-száma (a költő halála után megjelent vaskos kötet) nem sok érdekességet nyújt az olvasónak. A személyi emlékezések az Adyt nem ismerő olvasót – félrevezetni alkalmasok. Szinte kísértésbe esem, hogy meggyanúsítsam a sok Háromholló-emlékezőt: a költőhöz való intim viszonyukat fitogtatják. Lelek párat az emlékező között olyant, kikről tudom: a költő nem kedvelte őket. Az eljövendő első életíró óva intem, e hamarsággal össze kapkodott kötetet ne forgassa sokat. Rejtettebb forrásokból merítsen. Merem mondani: e személyes élmények feljegyzői közül csak Elek Artúr diszkréten figyelő szemében és Szini Gyula – pár éven át – szoros barátságának intuíciójában bízok.

Jogosult ez óvó figyelmeztetés éppen részemről, ki Ady Endrét szintén csak a Három Holló s a nem sokkal több megismerési alkalmat nyújtó orfeumi télikertek fehér asztalai mellől ismerem. És délutáni (neki még csak: reggeli) kávéházazásokból. Abban az időben 1905–1906-ban elválhatatlan, s szinte egyetlen asztali társa: Révész Béla. Az akkor még a Friss Újságnál robotoló Révésszel – lehet – csak a munkahely közelsége, valószínűbb, hogy egyforma idegi diszponáltságuk: éjszakára, borra, muzsikára, – hozta össze. Sokszor Szini Gyula volt a harmadik. Ugyanannyiszor, vagy többször még, én is velük voltam. De nem sok ideig. Nem bírtam az iramot a „Pipa fiúk”-kal, ahogy Szini Gyula nevezte kettőjüket, kedves és nem sértő (de mégis csak hátuk megetti) célzással a Borsszem Jankó duhaj alakjaira. Virtuskodást nem vettem észre soha. Ha valamit: inkább csak tetszelegve mulatást, egy kis úritempózást. Irodalomról ez éjszakai időtöltéseken kevés szó esett. Egy-egy verskéziratot megmutatott, még többször egy-egy róla írt kritikát. Akkor még érdekelt, mit írnak róla, később – nem tudom. Kávéházi együtteseinken még kevesebb szó esett. Óraszám újságot olvasott. Mindet és figyelmesen.

Igy. S miután ekként szemléltetve mutattam be egy Háromholló-beli, semmire sem emlékezhető Ady-emlékezőt nem kell bőven indokolnom, miért várom egyénisége rajzának hűbb vonalait a – térben bár távolabb, de kedvezőbb megfigyelési ponton állóktól.

*

A hatalmas Ady-kötet legértékesebb darabjának a Balázs Béla alább közölt versét nézem. Ignotus értékelése: meggyőződéses és érthető, de elszietett. Móricz Zsigmond halottasszoba interieurje: fáradtságosan lefektetett imperfekt hangulat. Szép Ernő pár sora: erős, de túl-túl lelkendező.

KÖSZÖNJÜK

Köszönjük néked, hogy legelső voltál
Elérhetetlen és hódoltató.

Köszönjük néked, mert hódolni jó
És fáj a mindig egyenes gerincz.

Fájt hordani terhét a tiszteletnek
S áldozni, melyre rakjuk, nem volt oltár,
Köszönjük néked, hogy oltárunk voltál
És templomunk, kalaplevétető.

Mert ünnep van, ha van kit ünnepelni
Magasság van, ha felnézni lehet,
Ki leborúlhat, felemelkedett,
De fáj a tetők sivár árvasága,

És köszönjük, hogy testvérek lehettünk,
Mert meghajolván, mind összehajoltunk,
Egy – kupoládba békült ívek voltunk
Mi fájva-dacos templomkeresők

Most felszeghetjük árva fejeinket,
Meredek góggel égnek borzadott
Szálkás árbócok fogunk állni ott:
Vad fejfa-erdő a sírod körül.

Az ötödik strófa minket, távol maradtakat is a sír körül sorakoztat. A vad fejfa-erdő felszegett fejeinkkel is sűrűbb.

•
Zord Idő, 1920, 16. szám